

Mielenterveys- ja päihdepalvelut sekä rikosseuraamustyö aikuistuvien nuorten parissa 12.10.2022

Yhdessä aikuisuuteen – Elämässä Eteenpäin (YEE)-hankkeen järjestämään yhteiskehittämisen foorumiin ilmoittautui yli 230 henkilöä ja parhaimmillaan yhteiskehittämisen foorumissa oli samanaikaisesti läsnä 137 osallistujaa. Asiantuntijapuheenvuoroissa palveluiden nykytilasta toivat tietoa Marko Manninen, PsT, dos. tutkimuspäällikkö THL, Kaisa Lepola Valtion lastensuojeluyksikön johtaja THL, Margareeta Häkkinen ylilääkäri THL ja A-klinikka Oy, Kirsimarja Raitasalo THL erikoistutkija, Päivi Malmivaara nuorten palveluiden päällikkö Sininauhasäätiö, Salla Hyvärinen Sosiaalityöntekijä ja hankekoordinaattori Vantaan kaupunki, Nuorten aikuisten sosiaalipalvelut sekä Päivi Korhonen hankekoordinaattori Vantaan kaupunki, alaikäisten sosiaalityö, Rikoksilla oireilevat nuoret -hankkeesta (RI-O), Helena Inkinen kehittämispäällikkö Pesäpuu ry sekä kokemusasiantuntijat Anna ja Neea. Asiantuntijoiden luennoista on saatavilla esitykset ja kaikille tilaisuuteen ilmoittautuneille videot kahden viikon ajaksi katseltavaksi.

Yhteiskehittämisen foorumin paneelissa koottiin lopuksi nuorten kokonaisvaltaisen tuen kolme tärkeintä elementtiä. Elementit ovat **rinnallakulkijuus, motivaatio ja työntekijöiden osaaminen**.

Foorumissa tuotiin esille niitä asioita, jotka estävät kolmen elementin rinnallakulkijuuden, motivaation, työntekijöiden osaamisen toteutumista: vaihtuvuus, ajanpuute, ennakkoluulot, pitäisi nähdä nuori yksilönä ja se, ettei nuori itsekään aina tunnista jo olemassa olevaa motivaatiota.

Mitä kohtaavan työn ammattilaiset voivat tehdä toisin. Ammattilaiset voivat panostaa nuoren kohtaamiseen. He voivat vähentää olemassa olevaa stigmaa nuorista päihteidenkäyttäjistä. Sillä on vaikutusta, miten me puhumme. Merkityksellistä on kohtaaminen.

Kokemusasiantuntijakeskustelu: Nuorten omat kokemukset ja tarpeet palveluille. Mikä auttaa?

Anna ja Neea. Dialogia ohjaamassa Helena Inkinen, YEE-hanke Pesäpuu ry ja Tanja Hirschovits-Gerz, YEE-hanke, THL.

Aamupäivästä poimittuja teemoja keskusteluun kokemusasiantuntijoiden kanssa olivat osallisuus, joustavuus, motivaatio, kohtaaminen ja nuorten oikeuksien vahvistaminen.

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Keskusteluun nostettiin kysymykset miksi nuori käyttää päihteitä ja mitä sillä haetaan. Kokemusasiantuntijat kuvasivat, että nuori voi käyttää aineita täyttämään pahaa oloa. Lastensuojelun kokeneet ovat usein jääneet ilman monenlaisia asioita, nuorta ei nähdä ihmisenä, hyviä puolia ei tueta. Nuori ei pärjää koulussa tai kavereiden kanssa. Muodostuu tyhjiö, jonka tilalle rakennetaan päihdeidentiteetti.

Toisaalta kuvattiin, ettei päihdeidenkäytöllä välttämättä haeta mitään. Nuori ei välttämättä aina tiedä mitä päihde antaa ja tarjoaa. Nuori ei välttämättä suunnittele käyttävänsä päihteitä. Tilanne voi vain ajautua siihen, että kaveri tarjoaa ja nuori kokeilee. Nuori ei itse edes huomaa mihin oloon tai tilaan nuori päihdettä ottaa. Tilanteessa palaset loksahdivat kohdalleen. Alussa nuorella voi olla kokemus, että haluaa uudestaan käyttää päihdettä ja hän ei ajattele mihin se voi johtaa.

Kokemusasiantuntijakeskustelusta nousi esiin se, että seuralla ja kavereilla on suuri merkitys. Vaarana on, että aina on joku, joka tarjoaa ja tutustuttaa päihteisiin.

Kokemusasiantuntija kertoi ensimmäisistä huumekekkeiluista: ”En tiennyt mitä mulle annettiin. En tiennyt yhtään mitä aine tekee ja että aine vie mennessään. Nuori ei voi tietää miltä olo tuntuu.”

Huumeita markkinoidaan bilehuumeina ja niistä tulee ”bileolo”. Huumeita myyviä ihmisiä ei kiinnosta se, kenelle he niitä myyvät. Päihdeiden saatavuudesta nuoret tuovat esiin, etteivät ammattilaiset sijaishuollossa tiedä, miten helposti eri aineita saa.

Keskustelussa tuotiin esiin, että nuorten päihdehoidossa tarkoituksena on löytää motivaatio katkaista päihdekierre. Ulkopuolisella avulla ei ole vastetta, jos nuorella itsellä ei ole omaa halua päästä irti päihteistä. Motivaation löydyttyä apua tarvitaan heti. Odotushetkiä ei saisi olla, koska silloin motivaatio ja polku katoavat.

Tärkeänä asiana nousi esiin nuoren lämmin ja arvostava kohtaaminen. Se nähdään avainasiana työskentelyssä päihteitä käyttävien nuorten kanssa. Päihteitä käyttävät nuoret ovat kokeneet elämänsä aikana traumatisoivia tapahtumia ja usein he kokevat, että eivät ole tervetulleita mihinkään. Arvostava kohtaaminen ja hyväksytyksi tuleminen palauttaa luottamusta ja uskoa siihen, että apua voi saada. Se tuo toivoa ja antaa uskoa huomiseen, kun nuori elää hetkessä ja pohtii seuraavaa aineidenkäyttökertaa.

Asiantuntijanuoret toivat viestiä nuorten maailmasta ja he painottivat, että apua pitää tarjota, vaikka nuori ei sitä siinä vaiheessa ottaisi vastaan. Avuntarjoamisesta ja kohtaamisesta jää muistijälki ja mahdollisesti seuraavaan tarjottavaan apuun nuori voi tarttua, jolloin työskentely irti päihteistä voi alkaa.

Paneelikeskustelu

Elementtejä nuoren kokonaisvaltaiseksi auttamiseksi:

SeAMK

SONet BOTNIA

LASTENSUOJELUN
KEHITTÄMISYHTEISÖ

Diakonissa-
laitos

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Mikä edistää **rinnallakulkijuutta**: oikea-aikaisuus, nuoren aito kohtaaminen, ei tuomita ja lähetetä pois, turvaverkot nuorelle palvelujen järjestämisen monissa eri vaiheissa, asioista suoraan puhuminen, rakkaus, elämään sisältöä ja asiakasmäärien rajaaminen.

Mikä edistää **motivaatiota**: rinnallakulkijuus ja nuoren aito kohtaaminen, palvelut tulee ajatella uudestaan. Pitää panostaa siihen, että palvelut ovat houkuttelevia. Tavoitteeksi pitää ottaa se, että nuori löytää motivaation. Kaikkien aikuisten tehtävä on tukea motivaatiota. Hoidon tulee olla niin hyvää, että nuoren kannattaa tulla sinne.

Mikä edistää **työntekijöiden osaamista**: Laadukkaat palvelut ja niiden oikea-aikaisuus, asiakasmäärien rajaaminen, työntekijöiden traumatietoisuus ja koulutus, asiakkaan tarpeisiin mukautuminen. Työntekijän oman asiantuntijakokemuksen hyödyntäminen osana työtä. Työntekijöiden hyvinvointi. Työn johdolta tukea, innostusta ja mahdollisuuksia tehdä työtä eritavoin.

Makrotasolle vietäväksi: laki, säätely, kansalliset ohjeet

Terveydenhuollon palveluvalikoimaneuvoston suositus. Palveluvalikoimaneuvosto hyväksyi suosituksen "Huumeriippuvuuksien hoidon ja kuntoutuksen psykososiaaliset menetelmät" 6.10.2021 kokouksessaan. <https://palveluvalikoima.fi/huumeriippuvuuksien-hoidon-ja-kuntoutuksen-psykososiaaliset-menetelmat>

Jälkihuollon asiakasmäärä rajataan lainsäädännöllisin keinoin. Lainsäädännön uudistaminen niin, että jokaisella nuorella olisi rinnalla kulkija.

Mesotasolle: palveluiden järjestäminen ja tuottaminen

Palvelujen järjestäjillä tulee olla riittävä määrä palveluja ja niitä täytyy myös käyttää. Lastensuojeluun enemmän päihdehoitoa ja lääkkeellistä vieroitushoitoa. Hoidon tulee olla niin hyvää, että nuoren kannattaa tulla sinne. Moniammatilliset tiimit, jotka asettavat rajat ja nuori itse luo sisällön. Jos yhteisiä rakenteita ja toimintakäytäntöjä esimerkiksi lastensuojelun jälkihuollon ja päihdepalveluiden välille ei ole luotu, estää se laadukkaiden palvelujen järjestämisen.

Mikrotasolle: nuoren tasolle

Autetaan nuorta löytämään missä hän on oikeasti hyvä ja etsitään yhdessä harrastuksia. Tavoitteena on, että nuori oppisi elämään itseään varten. Kuljetaan rinnalla ja tarjotaan turvaverkkoja nuorelle. Pyritään pitkäkestoiseen asiakassuhteeseen ja tekemään työtä oikea-aikaisesti. Kohdataan nuori aidosti ja kuullaan häntä. Puhutaan suoraan, mutta kunnioittavasti. Pyritään irti pois lähettämisen kulttuurista ja osoitetaan lämpöä ja rakkautta. Ohjataan nuoria takaisin luonnolliseen omaan oloon.

Muuta esille nousutta

Yhteiskeskusteluista nousut kommentti: Motivaatio voi syntyä myös siitä, että törmää rajoihin eli tietynlainen rajattomuuskin estää motivaation syntymistä.

LASTENSUOJELUN
KEHITTÄMISYHTEISÖ

Diakonissa-
laitos

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Anttonen & Kainulainen (2022) ovat tehneet opinnäytetyön Sininauhasäätiön Nuoli-hankkeesta. Nuolen palveluja ja tukea hakenut nuori on todennut: ”Ilman Nuolta ei olisi elämää. Jos työntekijät ottaisi hatkat, mä nostaisin kädet pystyyn ja luovuttaisin.” Nuoret ovat kokeneet Nuolen palvelut ja työntekijöiden arvostavat kohtaamiset tärkeinä ja merkityksellisinä. Nuolessa on kohdattu ja tuettu jo lähes 550 nuorta.

Yhteistyön rakenteet, aikuissosiaalityön ja lastensuojelun tulisi keskustella paremmin keskenään etenkin niissä tilanteissa, kun vanhempi käyttää päihteitä.

Päihteiden käytöstä puhutaan, että se olisi oma valinta, mutta aina näin se ei ole. Ylisukupolvisuus osoittaa sen, että valinta on tullut, jo ennen syntymää.

Pyritään pääsemään irti pois lähettämisen kulttuurista päihteidenkäyttäjien ja rikoksilla oireilevien nuorten osalta.

Ammattilaisissa olisi hyvä olla kokemusasiantuntijoita. Nuoren kokemus oli, että hän uskalsi rohkeasti ja rehellisesti kertoa mitä on todellisuudessa tehnyt ja kokeillut kun tiesi työntekijän ymmärtävän.

Päivän koonnin kirjasi korkeakouluharjoittelija Pirjo Ruti-Laakso

SeAMK

SONet BOTNIA

LASTENSUOJELUN
KEHITTÄMISYHTEISÖ

Diakonissa-
laitos

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

